

Հայկական գիտահետազոտական հանգույց
Armenian Research & Academic Repository

Սույն աշխատանքն արտոնագրված է «Ստեղծագործական համայնքներ
ոչ առևտրային իրավասություն 3.0» արտոնագրով

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial
3.0 Unported (CC BY-NC 3.0) license.

Դու կարող ես.

պատճենել և տարածել նյութը ցանկացած ձևաչափով կամ կրիչով
ձևափոխել կամ օգտագործել առկա նյութը ստեղծելու համար նորը

You are free to:

Share — copy and redistribute the material in any medium or format

Adapt — remix, transform, and build upon the material

• ՅԵՐՈՏԳՐՈՂՆԵՐԻ ՍԵՐԻԱ •

ԿԱԶԱՆ ԱՐԱՍՈՒՆ
ԱՌԱՋԻՆ ՓՈՐՁԵՐ

ВИАМОТЕНА
ИНСТИТУТ
РАБОТНОГО
Академии Наук
СССР

• Պ Ե Տ Գ Ր Ա Տ •

891.99

Ա-82

CA $\frac{K}{596}$

$\frac{891.99}{Lh-82}$

№ 1 JAN 2000
00 DEC 2010

18 8 6 7 7 5 4 3 2 1 0 0 0 0 1 8

ՀԱՅԱՆ ԱՐՔԻՎՈՒՆԵՐ

БИБЛИОТЕКА
ИНСТИТУТА
ВОСТОКОВЕДЕНИЯ
Академии Наук
СССР

ԱՌԱՋԻՆ ՓՈՐՁԵՐ

ՀՈՏԱՆԱԿՈՐՆԵՐ

ՀՅՏԻՍՏՈՒՄ

1 9 3 2 8 6 5 2 0 0 5

21 FEB 2013

21590

60570-67

ՀԱԶԿՈՐՆԵՐԻ ՇԵՏ

Դու տեսնում ես, ա՛յ իմ սիրա,—
 Այսքա՛ն յեանդ ո՛ւ լարում,
 Այսքան ձեռքեր, այսքան խի՛նդ
 Կույտոգային դաշտերում:

Նայի՛ր, նայի՛ր դու նրանց,
 Տես, թե վո՛նց են աշխատում,—
 Ու գովերգի՛ր դու սրտանց,
 Այսքան անդու՛յ մաքատում:

Տե՛ս, կո՛ւլում են նրանք հար,
 Այն վոսիկեզու՛յն հասկի հեռ
 Ու գրո՛հում առնական
 Միանձնե՛րով անարգելք:

Տե՛ս, հասկերը վոսիկեհակ,
 Վոր դիզվում են, հա դեզվում:
 Վորքա՛ն խի՛նդ կա անհատակ
 Այդ հասկերում, հասկերում:

Խոսքն է հիմա արվում քեզ,
 Արքա իմ, սիրա իմ բարախուն,
 Վոր դու խոսես այնպես հեզ,
 Ինչպես ջուրը կարկաչուն:

— Ի՞նչպէս չերգեմ յերգը յես
Այդ հասկերի վոսկեղեն
Վոր հուզում եւ ահա մեզ
Բայլ չեմք ի կյան տեմսի պես :

Յես յեյնում եմ խնդաւառ
Շուրջս պայքար ու գրոհ, —
Յես չեմ կարող մնալ լուս
Այս գրոհում այսքան խոր :

ՀՐԱՄԱՆԱՏԱՐԸ

1.

Հեա եր դատնում կովից հաղթանակով արի
Յերբ նա տեսավ թեին արյունոտված մի վերք,
Ու յերբ հայացքն ընկավ արնակալած քարին—
Տեսավ այնտեղ մի մարդ ու արյունոտ մի ձեռք :

Նա մտտեցավ նրան, իսկ դա հայրն եր նրա,
Նա վերցրեց հորը և փաղաքաշ գրկեց, —
Յեմ այդ պահին կարծես այդ պատանու վրա
Վերից քարե կարկուտ, քարե կարկուտ մտղեց :

Տղան գրկեց հորը և հեկեկաց կամաց,
Ու վերցրեց նրան, բերեց իր հին տունը,
Տանը վոչ վոք չկար՝ ինքն եր, հայրը մեռած,
Մեկ էլ պատից կախված մեր մեծ առաջնորդը :

Յեմ կանգնել եր նա լուս ու հոնքերը կիտած,
Նա ուզում եր ճչալ ու լաց լինել նորից, —
Յերբ նկարից հանկարծ առաջնորդը ժպտաց,
— Ի՞նչ ես հաղնել, ընկե՛ր, դեռ կտիվ կա, գրոհե՛ր :

Նայեց տղան նրան և վեր յելավ տեղից,
Նա վոր յելավ տեղից սրտապնդված ու կուռ,
Նրան կովի մղեց առաջնորդը նորից
Յեմ ընթացավ համառ նա յեռանդով մի նոր :

Հիմա այդ պատանին արդեն մեծացել է
 Յեզ դարձել է կարճիր հրամանատար,
 Յեզ ահա նա այսոր այս ժողովին յեկել է,—
 Պատգամավոր է նա:

Ահա յեկավ նա բեմ իր քայլերով համառ,
 Շոյեց ճակատը լայն, ինչպես Փուտրոլի դաշտ,
 Յեզ սկսեց խոսել վագեվորված ու վառ,
 Նայելով իր առաջ:

— Ելա... ընկերներ, առավ հրամանատարը
 Յեզ վողջյուն եմ առում բայլչեվիկյան, մեր, արև—
 Պայծառափայլ, փայլուն «կարճիր գինավոր» թերթի
 Հաղարեբորդ համարին:

— Յեզ յեռ խոսք եմ տալիս, վոր ել, ել սփելի
 Իմ ուժը կձուլեմ այս վերելքի մարտին,
 Կկառուցենք յերկիրը հաղթանակով արի
 Մենք բոլորս կտիվող սոցիալիզմի մարտիկ:

Գ Ր Ո Շ Ը

1.

Յերբ արեգակը դեռ շեր յելել
 Մենք պատրաստ էյինք կովի յերթին,
 Առ մեր դասակներն հերթով շարվել
 Սպասում էյին հրամանի:

Յերբ դեկավարը մեր քաջասիրտ
 Տվեց հրամանը կարճ ու կտրուկ,
 Շարժվեցինք առաջ՝ խնդուխտամբ լի—
 Յեզ վորոտացին ե՛լ արկ, ե՛լ ումբ:

Մեր առաջ ոսպի ծովն եր պայծառ,
 Վորտեղ զնդակն եր ամուր սլայթում,
 Վորտեղ հրացանն եր յերգում անձայր,
 Վորտեղ վառողն եր արագ մխում:

Յեզ այդ դաշտերում շունդալից,
 Վորտեղ վոռնում եր թնդանոթը—
 Մենք յեկել էյինք վեհ լեռներից,
 Վորտեղ նստել եր ծանր սոթը:

Մենք արշավում էյինք դեպի առաջ
 Առ դրավում էյինք բերդերն հերթով,—
 Նրանք թողել էյին գիրքերն արդեն
 Յեզ փախչում էյին հոծ խմբերով:

Մենք անցնում եյինք առա՛ջ, առա՛ջ,
Երանք նահանջում խելակորույս,
Յեւ մեր բանակը քանի դնում—
Ե՛լ ավելի յեր ամբապնդվում:

2.

Յերբ հասանք մենք մի լեռնային վայր
Ու սկսեցինք քիչ շունչ քաշել,—
Հանկարծ թիկունքից արագութեամբ
Վորտացին մի քանի արկեր:

Հետ ենք նայում մենք ու զարմացած
Դիտում ենք անզը պայթած արկի—
Ու մեր սրտում դրդիւ պահած՝
Սպասում ենք նոր հրամանի:

Մեր հրամանատարը, ջահել տղեն,
Ասաց — «Տղե՛րք ջան, մի՛ք վհատի,
Մերոնք կտրել են ճամբան արդեն,
Լինենք մենք պատրաստ նոր դրոհի»:

Յեւ հրամանատարը մեր քաջասիրտ,
Վոր աչքեր ուներ փայլուն, արի,—
Ձին քշեց, դնաց հետախուզի
Այդ անձանոթ վայրը:

3.

Նա վերադարձով հերոսաբար,
Ամուր կեցվածքով ձիու վրա,
Յեւ ցատկելով իր նժույգից վար՝
Պատմեց բոլորը, այն, ինչ վոր կար:

«Այդ մերոնք եյին սահմանն անցել»
Ու առել այնտեղ բերդերն արդեն.—
Այդ մերոնք եյին արկը նետել,
Վոր ազդանշանը մեզ հաղորդեն:

Զղա՛ստ, ընկե՛ր, պատրա՛ստ
Գալիք ա՛հեղ մարտին, —
Ամե՛ն վայրէջան զղա՛ստ,
Բայլէկիկյան մարտի՛կ:

ՍԱՀՄԱՆԱՊԱՀ ԸՆԿԵՐՈՋՍ

Մանչում են մութում
Գնդակները ա՛հա,
Կարծես մահ են գութում
Մեր սահմանի վրա:

Ընկեր, նա՛յիր այն կողմ,
Կամքով զգաստ, արի,
Մահանման մի հողմ,
Տես, փչում ե ելի:

Կանգնե՛ր, ընկեր, զգաստ,
Յե՛վ սահմանին հսկի,
Ամեն շշուկին պատրաստ
Յե՛վ ուշադիր յեղիր:

Ահա այնտեղ հեռվում՝
Կարծիր յերկրից անդին,
Թշնամին է յեղում
Կրկին, կրկին կովի:

Յեթե լինի կռիվ
Ու պատերազմ ահեղ, —
Կբարձրանանք մենք ել,
Վորպես հորդամ հեղեղ...

Պատովում ե մութը
Վորպես մի լաթ,
Ու ցրվում ե ծվեն—
Ծվեն յեղած:

Հետո դուրս ե դալիս
Արևը վարդ,
Ու բացվում ե կարմիր
Մի լուսաբաց:

Սկսվում ե մարտը
Յեղնող շենքի,
Բարձրանում ե սառը
Հաղթ ու արի:

Բանվորները ջահել,
Դեմ քերով կրակ,
Բարձրացնում են քարը
Սյնպես արագ:

Չայն են տալիս վերից
Վարպետները,
Լարն են քցում քարից՝
Բարձրացնում քարերը:

Հետո լցնում ցեմենտը
Հարթում վրան,—
Քարը քարին դնում,
Վոր ամրանան:

Իսկ աղերքը ջահել
Սխառում են տաք,
Հմուտ իրենց դորժին,
Դեմ քերը՝ կրակ:

Առա՛տ տանք նրանց՝
Ցեմենտ, ցեխ ու կիր,
Այդ կառուցող ձեռքերին,
Վոր դու յեղես, յերկիր:

Պատովում ե մութը
Վորպես մի լաթ—
Ու ցրվում ե ծվեն
Ծվեն յեղած:

Հետո դուրս ե դալիս
Արևը վարդ,
Ու բացվում ե կարմիր
Մի լուսաբաց:

Պատուվում ե մուխը
Վորպես մի լաթ,
Ու ցրվում ե ծվեն—
Ծվեն յեղած:

Հետո դուրս ե գալիս
Արևը վարդ,
Ու բացվում ե կարմիր
Մի լուսաբաց:

Սկսվում ե մարտը
Յեղնող շենքի,
Բարձրանում ե սառը
Հաղթ ու արի:

Բանվորները ջահել,
Դեմքերով կրակ,
Բարձրացնում են բարը
Ս. յնպես արագ:

Չայն են տալիս վերից
Վարպետները,
Լարն են քցում քարից՝
Բարձրացնում քարերը:

Հետո լցնում ցեմենտը
Հարթում վրան,—
Քարը քարին դնում,
Վոր ամրանան:

Իսկ աղերքը ջահել
Աշխատում են տաք,
Հճուտ իրենց դործին,
Դեմքերը՝ կրակ:

Առա՛տ տանք նրանց՝
Յեմենտ, ցեխ ու կեր,
Այդ կառուցող ձեռքերին,
Վոր դու յեղես, յերկիր:

Պատուվում ե մուխը
Վորպես մի լաթ—
Ու ցրվում ե ծվեն
Ծվեն յեղած:

Հետո դուրս ե գալիս
Արևը վարդ,
Ու բացվում ե կարմիր
Մի լուսաբաց:

Ն Ա Մ Ա Կ

Թերթում եմ մեկ-մեկ մտքիս եջերը
Ու միտքս եմ բերում ահա և մի եջ:
Իմ միտն և դալիս հասող այն դեպը,
Յեզ լողանալը պարզ ջրերի մեջ:

2.

Յես ընդ թողեցի լեռների ծոցում,
Գետակի ափին այն պայծառ ու ջինջ,
Վորտեղ արևն եր մեզ միշտ գուրզուբում,
Յերբ լողում ելինք ջրերի միջին:

Սիրելի՛ Արմիկ, սիրելի՛ Արմս,
Սմեն առափոտ մենք այստեղ հիմա
Խոր չախան ենք մտնում, մեզ հետ և Համբոն,—
Կերտում ենք այստեղ մենք պայծառ մի կյանք:

Անցյալ շաբաթը մեր ցեխն եր տվել
Մի խոր ճեղքվածք պլանում պղնձի,
Ամթանք տվին ընկերները մեր.
Ամոթ ա,—ասին,—գուրս յեկեք կովի:

Հետո գրեցին մեր պատի թերթում
Խայտառակեցին, նախատինք արին,
Հարցը գրեցին հետո ժողովում
Յեզ մեզ հոնեցին մի նոր պայքարի:

—«Են, տղերք, առի մեր ընկերներին,—
Մեր ամոթ ա փախչել այս դործից,
Ամոթ չի՞ րա ես պինդ կոներին,
Վոր հետ ենք մտնում մեր պլաններից»:

—«Ին դուզա ասում Վահանը, տղերք,
Ի՞նչ եք թուլամորթ դրոխներ պահում,
Ամոթ ա, ամոթ, ձեզ մի թափ տվեք»
Ինձանից հետո ասաց մեր Համբոն:

Յեզ վորոշեցինք ցեխում տղերքով,
Վոր ուժ տանք մենք մեր կամքին հիմի,
Վոր յեխենք կրկին մեր մկաններով
Փայտերի դեմ այն դորշ հնամենի:

4.

Իրանից հետո մի քանի շաբաթ,
Մենք գրոհեցինք մի համուռ ջանքով,
Մեր ցեխը գատավ ստույգ ու անպարտ,
Աշխատում ելինք մենք անպարտ կամքով:

Յյս անգամ տվինք և մենք աննահանջ
Պլանը լրել և կրկին, կրկին
Մենք գրոհեցինք սուսջ ու սուսջ,
Կամքերով տոկուն մենք յեխանք կովի:

Մի ոչ ել փայլեց կարմիր տախտակին
Անունը ցեխի մեր հերոսական,
Որինակ դարձանք մյուս ցեխերին
Մեր աշխատանքով, մեր ջանքով անահ:

Գրեցին նորից թերթերում պատի,
Վոր մենք յեղել ենք անպարտ ու արի
Վոր մենք յեղել ենք անպարտ ու արի
Ու միշտ կլինենք առաջին շարքում:

Սիրելի՛ Արմիկ, սիրելի՛ Արմո,
Գրում եմ ահա քեզ իմ նամակը,
Վոր դու իմանաս թե ինչքան ամոթ
Ու ցավ պատճառեց սրտիս այս բանը:

Առաջին անգամ յերբ պատի թերթում
Խայտառակեցին, թուք ու մուր արին
Մենք շատ ազդվեցինք, բայց հիմա արդեն
Վերականգնել ենք մեր վարկը կրկին:

Գրում եմ ահա այս իմ նամակը
Չուրված պղնձի ու կովի շնչով,—
Բարեվում ե ձեզ մեր վողջ բանակը,
Վոր ընթանում է առաջին շարքում:

ԲՈՒՔՍԻՐԸ

Էռեսանում ե լուսեփոփուր առափոս:
Ու ճեղքվում ե վարադույրը կիսամութ.
Սիրոս ե զգում առափոսյան մի կարոս,
Յերբ խփում ե ժամացույցը—մինչև ութ

Մեր շարքերը պիտներական վաշտերի,
Յելած վոտքի՝ ե՛ յերգում են, ե՛ քայլում
Մենք դնում ենք դործարանը՝ բուքսիբի,
Վոր թողել է իր պլանը դե՛ռ թերի:

Ու բացվում են դործարանի դռները,
Ներս ենք մտնում առույզ ու ժիբ դեմքերով,
Ու ցրվում են պիտներական շարքերը,
Անցնում գործի, անցնում գործի—յեռանդով:

Մարդիկ այտեղ, մարդիկ անթիվ, անհամար,
Սկսում են աշխատանքը յեռանդով,
Ու կերտում են մեծ առօրյան լուսավառ,
Յերկաթեղեն, յերկաթաթև ուժերով:

Ու միանն է կրկին այտեղ նվաճում,
Յեվ զարկում են տեմպով ուժեղ ու հզոր,
Մարդիկ այտեղ—դեմքերով լուրջ ու խոհուն
Ստեղծում են բանփորական մի նոր որ:

Յ Ա Ն Կ

1. Հնձվորների հետ	3
2. Հրամանատարը	5
3. Գրուհը	7
4. Սահմանադրանքի ընկերություն	10
5. ***	12
6. Նամակ	14
7. Բազմիկը	17

ՍՐԲԱԳՐԵՑԻՆ Գ. ՀԱԿԱՐՑՑԱՆ, Հ. ՄԱՆՈՒԿՑԱՆ

Գեանքանի տպարան.

Իրավիւթ Ն 7010 (Բ). Գառվեր Ն 2752. Հր. Ն 2361. Տիրատ 2000

Հանձնված է տրտապրուժյան, 23 սպտաբեր 1932 թ.

Տարտապրված է տպարանիւ 7 հոկտեմբերի 1932 թ. Ս. Տ. Ե.

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0322915

21590

ԳԻՆԸ 30 ԿՈՊ.

1
2

Ваган Арамуни
ПЕРВЫЕ ПОПЫТКИ
ГИЗ СССР Армении Эривань